

Översikter och meddelanden

Nya anslag från VR, RJ och FAS

Svensk transparens under luppen

Viviana Stechina

I internationella jämförelser sticker Sverige ut som ett av de mest transparenta länderna i världen. Den flerhundraåriga traditionen av stark offentlighetslagstiftning är ett av landets varumärken. Den grundlagstadgade öppenheten förväntas ge insyn i offentlig verksamhet, möjliggöra ansvarsutkrävande och motverka korruption och maktmissbruk. På senare år har dock en del kritiska röster pekats på brister i implementeringen av offentlighetsprincipen. Experter och debattörer slår larm om tomma arkiv på regeringskansliet, minskad öppenhet och en framväxande hemlighetskultur där tjänstemän kringgår öppenhetsregler. Detta påstås i sin tur leda till att beslutsprocesser dokumenteras i allt mindre utsträckning. Enligt kritikerna garanterar således inte offentlighetsprincipen insyn i den offentliga verksamheten. Vissa forskare anser att offentlighetsprincipen har inskränkts på vissa områden i samband med införandet av reformer som syftat till marknadsanpassning. När gränserna mellan offentlig och privat verksamhet suddas ut ökar risken för att offentlighetslagstiftningen slutar tillämpas. Är offentlighetsprincipen urholkad? Är det en myt att svenskarna har insyn i offentlig verksamhet? Var går öppenhetens gränser? Dessa är några av frågorna bakom detta forskningsprojekt.

Syftet med projektet är att undersöka den svenska transparensens egenskaper och mekanismer samt dess roll i förhållande till ansvarsutkrävande. Projektet tar avstamp

i tidigare forskning och diskussioner om transparens, ansvarsutkrävande och korruption. Ett analytiskt ramverk kommer att utvecklas för att studera såväl olika typer av hinder för en väl fungerande transparens som förhållandet mellan offentlighetsmekanismer och ansvarsutkrävande. Projektet genomförs med en kombination av metoder, såsom granskning av dokument från olika kontrollorgan, studier av beslutsprocesser, intervjuer med nyckelpersoner och en enkät riktad till politiska journalister. Studien har inte bara uppenbar samhällsrelevans utan också empirisk och teoretisk betydelse. Tidigare forskning har inte ägnat tillräcklig uppmärksamhet åt hur offentlighetsmekanismer fungerar i högtransparenta länder som Sverige. Studien förväntas därför öka vår kunskap om hur transparensen utvecklas och om dess gränser och potential efter långa perioder av institutionalisering.

Viviana Stechina är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet. Projektet finansieras av Vetenskapsrådet. E-post: viviana.stechina@statsvet.uu.se

Delade städer: en utmaning för fredsbyggande och utveckling

Annika Björkdahl, Johanna Mannergren Selimovic, Kristine Höglund

Ett kontroversiellt säkerhetsstaket delar Jerusalem, identitetsbaserat våld har delat Nairobi och Sarajevos mångfald är ett minne blott. Staden har kommit att bli en central

arena för vår tids identitetsbaserade konflikter. I fredsförhandlingar är därför kontrollen över stadens symboliska och materiella tillgångar en nyckelfråga. En kortsiktig lösning är att formellt dela staden, vilket kan polarisera konflikten ytterligare och öka risken för nya våldsbrott. Även i städer som inte är fysiskt uppdelade leder ofta invånarnas informella säkerhetsstrategier till segregering. Men samtidigt är staden ett rum för interaktion där demokrati och tolerans ständigt förhandlas och där många initiativ till samexistens kan tas. Urbana miljöer ställer specifika krav på aktörer inom fredsbyggande och en fördjupad förståelse av den urbana miljön är en nyckel till framgångsrik post-konflikthantering. I det här forskningsprojektet sätts därför den delade staden i fokus och undersöker systematiskt staden som rum för fredsbyggande. Någon sådan omfattande studie har hittills inte genomförts.

Vi avser att 1. identifiera hur etnonationalistiskt våld förändrar multietniska städer; 2. undersöka under vilka omständigheter och på vilket sätt den delade staden utgör ett hinder för övergången från krig till fred; 3. utveckla och anpassa fredsbyggandestrategier till den urbana dynamiken; och 4. undersöka dynamiken mellan internationella och lokala aktörer i staden. Vi besvarar dessa frågor med intensiva fallstudier och kvalitativ komparation mellan de valda fallen Sarajevo (Bosnien-Hercegovina), Nairobi (Kenya) och Jerusalem (Israel-Palestina). Analysen baseras på fältarbete med fokus på: a) stadens invånare – för att förstå vardagens strategier i en delad stad och möjligheter för lokala försoningsprocesser; b) lokala makthavare – för att undersöka hur politiska beslut påverkar försoningsmöjligheter; och c) externa aktörer (nationella/internationella) – för att förstå hur deras agerande påverkar den lokala dynamiken och kartlägga vilka strategier som skapar fred.

Det övergripande målet för projektet är att fördjupa vår förståelse av urbant fredsbyggande. Projektets relevans för aktörer inom post-konfliktområdet är därför betydande. De

förväntade resultaten är direkt kopplade till insatser för fred och säkerhet i urbana miljöer då dessa kommer att utgöra del av projektets fokus. Därtill förväntas projektet leda till en djupare förståelse för hur sociala, kulturella och socioekonomiska faktorer samverkar i den urbana miljön, vilket förbättrar möjligheten att långsiktigt planera och utföra insatser i städer. Vidare har studien potential att breddas till delade städer vars splittring inte orsakats av etnonationalistiskt våld, till t ex kåkstäderna i Afrikas hastigt urbaniserade städer eller i Mellanöstern där staden blivit den givna arenan för politisk mobilisering.

Annika Björkdahl är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet, Johanna Mannergren Selimovic vid Utrikespolitiska institutet och Kristine Höglund vid Institutionen för freds- och konfliktforskning, Uppsala universitet. Projektet finansieras av Vetenskapsrådet inom ramen för U-forsk. E-post: annika.bjorkdahl@svet.lu.se, johanna.mannergren@ui.se, kristine.hoglund@pcr.uu.se